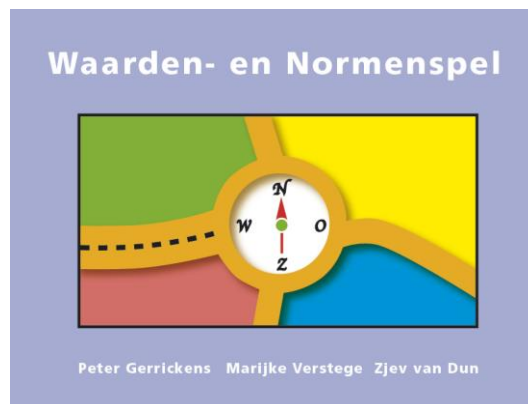


# SPEELWIJZE WAARDEN- EN NORMENSPEL



De bedoeling van dit spel is je met anderen in gesprek te brengen over waarden en normen. Het gevolg daarvan is niet alleen dat je je meer bewust wordt van hetgeen jijzelf nastreeft, maar ook dat je anderen beter gaat begrijpen. Daarnaast is dit spel een hulpmiddel om tot overeenstemming te komen over de waarden en normen die je als groep, team of organisatie belangrijk vindt. Het spel stuurt daarbij niet in de richting van het opleggen van bepaalde waarden en normen.

Het Waarden- en Normenspel bestaat uit 140 kaarten, verdeeld over drie groepen. Ook is er per groep een kaart zonder omschrijving, voor het geval jijzelf of je medespelers een aanvulling hebben. De groepen zijn:

1. **Waarden** (symbool: kompas; 63 stuks). Een waarde is iets dat je belangrijk vindt om na te streven, dat richting geeft aan je handelen. Voorbeelden zijn: vrijheid, verantwoordelijkheid en vertrouwen. De waarden zijn als volgt onderverdeeld:
  - a. *Algemene waarden*. Dit zijn waarden die zowel kunnen gelden voor een individu als binnen een organisatie. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen relationele waarden (nrs. 1 t/m 43) en niet-relationele waarden (nrs. 44 t/m 48). Relationele waarden zijn waarden die primair betrekking hebben op de omgang met anderen.
  - b. *Waarden gericht op een organisatie* (nrs. 49 t/m 58).
  - c. *Waarden gericht op een individu* (nrs. 59 t/m 63).

Je kunt uiteraard afwijken van bovenstaande indeling en je eigen systeem gebruiken.

2. **Normen** (symbool: rotonde - de verschillende wegen die je kunt kiezen; 38 stuks). Dit zijn regels die bepalen welk gedrag goed of fout is, gewenst of ongewenst, toegestaan of verboden. Normen zijn afgeleid van of gebaseerd op waarden. Zo is de norm 'je moet altijd de waarheid spreken' een concrete uitwerking van de waarde 'eerlijkheid'. Als het verband tussen norm (gedragsregel) en de waarde niet meer bestaat, wordt de norm letterlijk waardeloos. De normen die we gekozen hebben zijn vooral gericht op het samenwerken of -leven in groepen, bv. een team, een organisatie, een gezin of een vereniging. Vaak zijn mensen zich niet bewust van de normen die in een groep heersen, maar ze handelen er wel naar. Daarom is het zinvol de groepsnormen te bespreken.
3. **Thema's** (symbool: gekleurde vlakken; 40 stuks). Deze geven terreinen weer waarop waarden concreet tot uitdrukking kunnen worden gebracht, en zijn bedoeld om het gesprek

over waarden verder toe te spitsen, nog concreter te maken. Het uitgangspunt bij de keuze van de thema's was dat zij prikkelend moeten zijn, zodat ze je uitdagen met anderen in gesprek te gaan. Hoofd- en subthema's lopen door elkaar heen. Als je met deze kaarten werkt, maak je voor elke situatie een relevante voorselectie.

In onderstaande spelvormen staan de waarden centraal bij spelvorm 1 (gericht op individu) en 2 (gericht op team of organisatie). Bij spelvorm 3 worden waarden en thema's met elkaar gecombineerd om anderen (nog) beter te leren kennen. Spelvorm 4 is gericht op het bespreken van groepsnormen. Bij elke spelvorm kun je het aantal kaarten waarmee je werkt of die je selecteert, naar eigen inzicht wijzigen.

## **SPELVORM 1: PERSOONLIJK WAARDENPROFIEL**

### **Doelen**

1. Bewustwording van de waarden die voor jezelf belangrijk zijn.
2. Inzicht krijgen in de onderlinge samenhang tussen deze waarden.

### **Randvoorwaarden**

1. De spelers hoeven elkaar niet te kennen. Als dat wel zo is, maakt dit het spelen van deze spelvorm nog interessanter.
2. Aantal spelers: 2.
3. Nodig: de kaarten 'waarden', behalve de nummers 49 t/m 58. Pen en papier.
4. Speelduur: 45 - 60 min.

### **Werkwijze**

1. Alle kaarten worden open op tafel gelegd. De eerste speler begint.
2. Selecteer minimaal 8 en maximaal 10 waarden die belangrijk zijn in je leven. Probeer ook een rangorde aan te geven, te beginnen met de meest essentiële. Pak de gekozen kaarten en leg deze voor je neer. Noteer het resultaat.
3. Je gaat nu je persoonlijk waardenprofiel leggen door samen de relaties tussen de verschillende waarden te onderzoeken. Noteer de antwoorden op de volgende vragen:
  - Is er een waarde die centraal staat? Zo ja, welke?
  - Zijn er waarden die je actief uitdraagt in je leven? Zo ja, wat is het effect daarvan?
  - Zijn er waarden die met elkaar samenhangen? Zo ja, welke? Leg deze bij elkaar.
  - Zijn er waarden die met elkaar kunnen botsen? Zo ja, welke? Geef evt. een voorbeeld van een situatie waarin dat is gebeurd.
  - Zijn er waarden in je profiel terug te vinden, die je van huis uit hebt meegekregen (familiewaarden). Zo ja, welke zijn dat?
  - Zijn er waarden die geen familiewaarden waren, en die je belangrijk bent gaan vinden naar aanleiding van persoonlijke ervaringen of gebeurtenissen? Zo ja, welke? Met welke ervaringen of gebeurtenissen hangen ze samen?
  - Pak de stapel die je hebt weggelegd. Zijn er belangrijke familiewaarden, die geen

onderdeel (meer) uitmaken van je profiel? Zo ja, welke zijn dat? Leg deze apart. Door welke ervaringen of gebeurtenissen zijn deze waarden minder belangrijk voor jou geworden?

- Zijn er waarden waarvan je het lastig vindt om ernaar te leven? Zo ja, welke? Geef aan waarom je dat lastig vindt en illustreer dit met een voorbeeld.
4. Verwissel van rol en herhaal stap 1 t/m 3.
  5. Ter afronding: vertel elkaar wat je belangrijkste conclusie is en hoe je het vond om deze spelvorm met elkaar te spelen.

## **SPELVORM 2: ORGANISATIEWAARDEN**

### **Doel**

Het met elkaar eens worden over de belangrijkste waarden van de organisatie.

### **Randvoorwaarden**

1. De deelnemers werken bij dezelfde organisatie.
2. Aantal deelnemers: 3 - 10.
3. Nodig: de kaarten 'waarden' 1 t/m 58 en de blanco kaart; pen en papier.
4. Speelduur: 45 - 75 min.

### **Werkwijze**

1. Leg de kaarten open op tafel. Geef voor jezelf antwoord op de vraag: Welke van de waarden die op tafel liggen vind ik belangrijk binnen onze organisatie? Schrijf er zes op een lijstje én geef de volgorde van belangrijkheid aan.
2. Ieder ontvangt een aantal post-it blaadjes. Deze blaadjes worden op de gekozen kaarten met waarden geplakt. Schrijf op elk blaadje je voornaam en daarachter de rangorde van de betreffende waarde op je lijstje. Als iemand anders al een kaartje op een bepaalde waarde heeft geplakt, schrijf dan daaronder je voornaam en je rangorde. Verwijder de kaarten waar geen post-it op is geplakt.
3. Nu volgt een discussie over de gekozen waarden. De bedoeling is om het door middel van een inhoudelijke gesprek met elkaar eens te worden over een lijst van acht waarden die jullie belangrijk vinden voor de organisatie.
4. Bekijk het resultaat en bespreek samen de volgende vragen:
  - a. Zijn er waarden die met elkaar samenhangen? Zo ja, welke? Een vorm van samenhang is dat de ene waarde in dienst staat van de andere.
  - b. Zijn er waarden die met elkaar kunnen botsen? Zo ja, welke? Geef indien mogelijk een voorbeeld van een situatie waarin dat is gebeurd of zou kunnen gebeuren.

5. Als afronding geeft ieder een antwoord op de vraag: Welke waarde uit de uiteindelijke lijst vind je gemakkelijk om goed toe te passen en bij welke vind je dat lastig? Waarom?

### **Opmerking**

Je kunt deze spelvorm ook spelen met je team als invalshoek.

## **SPELVORM 3: DISCUSSIE WAARDEN EN THEMA'S**

### **Doel**

Elkaar (nog) beter leren kennen.

### **Randvoorwaarden**

1. De spelers hoeven elkaar niet te kennen.
2. Aantal spelers: 4 - 16.
3. Nodig: de kaarten 'waarden', nummers 1-43 en de blanco kaart; de kaarten 'thema's'.
4. Speelduur: 30 - 60 min.

### **Werkwijze**

1. Leg de kaarten 'waarden' (de nummers 1 t/m 43 en de blanco kaart) en de kaarten 'thema's' gescheiden van elkaar open op tafel.
2. Kies ieder een thema uit waarvan je het interessant vindt om daarover met je medespelers van gedachten te wisselen.
3. De eerste speler begint en laat de kaart met het gekozen thema zien. Ieder kiest nu een waarde uit die voor hem of haar heel erg belangrijk is ten aanzien van het gekozen thema.
4. Geef om de beurt een toelichting. De speler die het thema heeft gekozen mag beginnen. Vertel op welke wijze deze waarde je denken en handelen ten aanzien van het gekozen thema bepaalt. De anderen mogen vragen stellen.
5. Als iedereen aan de beurt is geweest, leg dan de gekozen waarden terug bij de rest. Wat is jullie conclusie?
6. Herhaal stap 3 t/m 5 voor de thema's die de overige spelers hebben gekozen.
7. Herhaal evt. stap 2 t/m 6 door ieder een nieuw thema te laten kiezen.
8. Vertel elkaar wat je het meeste opviel aan de discussie als geheel of aan hetgeen je van anderen hebt gehoord.

## SPELVORM 4: PRETTIGE EN ONPRETTIGE GROEPSNORMEN

### Doel

Bespreking van de wijze waarop individuele groeps- of teamleden de groepsnormen ervaren.

### Randvoorwaarden

1. De spelers vormen met elkaar een groep of team en zijn bereid kritisch naar de groepsnormen te kijken.
2. Aantal spelers: 3 - 10.
3. Speelduur: 30 – 60 min.

### Werkwijze

1. De kaarten 'normen' worden open op tafel gelegd.
2. Ieder neemt twee normen in gedachten: één norm die wordt toegepast in de groep en waar je blij mee bent en één waar je niet zo blij mee bent.
3. Om de beurt pak je de kaarten van je keuze en geef je een toelichting op de gekozen normen. Vertel ook waarom je van mening bent dat deze normen gelden in deze groep en wat het effect ervan op jou is. De anderen kunnen vragen stellen ter verheldering. Leg alle gekozen normen in drie groepen bij elkaar:
  - Groep een zijn de normen die één of meer spelers als prettig ervaren.
  - Groep twee zijn de normen die de ene persoon prettig vindt en de ander niet.
  - Groep drie zijn de normen die één of meer spelers als onprettig ervaren.
4. Bespreek het resultaat. Wat zijn jullie conclusies naar aanleiding van de drie groepen met normen?

## HANDLEIDING WAARDEN- EN NORMENSPEL

Het Waarden- en Normenspel kan in zeer uiteenlopende werksituaties worden gebruikt als een hulpmiddel om het gesprek over waarden en normen structuur en diepgang te geven. Om als docent, trainer, coach of manager goed met het spel te kunnen werken, is het zeer raadzaam de ringband '*Handleiding Waarden- en Normenspel*' (ISBN 97890-74123-099) te bestuderen. In deze handleiding vind je 20 spelvormen en de benodigde instructies om het spel veilig en effectief te kunnen gebruiken.

Voorbeelden van toepassingsmogelijkheden zijn: bewustwording van eigen waarden en normen, samenwerken in teams, discussie over organisatiewaarden, bespreken en veranderen van groepsnormen, loopbaanplanning en coaching. Tevens bevat deze handleiding de **Normenmatrix** (spelbord, A2 formaat). Dit instrument is erg praktisch bij het bespreekbaar maken van groepsnormen.

## ANDERE SPELLEN

Het Waarden- en Normenspel maakt deel uit van een serie van in totaal 17 kaartspellen. Dit spel is ook leverbaar in het Engels, Frans en Duits.

Onze spellen zijn ook heel geschikt als **relatiegeschenk**. Meer informatie kun je vinden op [www.kwaliteitenspel.nl](http://www.kwaliteitenspel.nl). Daar kun je ook deze spelregels downloaden.

De spellen zijn uitgegeven door en verkrijgbaar bij:

Gerrickens | *training & advies*  
Rompertdreef 41, 5233 ED 's-Hertogenbosch  
Tel.: 073-6427411 [www.kwaliteitenspel.nl](http://www.kwaliteitenspel.nl)

Voor Vlaanderen:

CREATE Depuydt & Partners, Revinzestraat 102, 8820 Torhout  
Tel. : + 32 (0) 497324426 [www.CREATEpartners.com](http://www.CREATEpartners.com)

© 2003 Peter Gerrickens, Marijke Verstege en Zjev van Dun  
Zevende druk 2017.

ISBN 97890-74123-082 NUR 780

Waarden- en Normenspel® is een gedeponeerd handelsmerk.